

۲۰۲۳/۰۳/۲۲

قیس کبیر

عربی زدایی در زبان دری / فارسی!

نوشته ذیل را به حیث یک انجینر و نظر به تجارب اینجانب در شکل گیری «قاموس کبیر افغانستان» تحریر کرده ام، نه یک صائب نظر در مسائل زبان شناسی و ادیب. خواهشمندم در صورت نواقص بدون تردید، مرا واقف بسازید. من حق اشتباه را برایم محفوظ میدارم.

انجینر معروفی صاحب می نویسند:

ثبوت موجودیت لغات و کلمات تنها در "آثار قدمای جلیل القدر" زبان دری، دلیل "مشروعیت" آنها شده نمیتواند. "خداوندان اصلی سخن"، توده های ملیونی مردم اند، که "اهل اصلی زبان" هم ایشانند و اگر لغات و کلماتی از "میحک تیزبین و فنان" اینان نگذشته باشد، هرگز مشروعیت کسب کرده نمیتوانند!!!

با تصدیق نوشته معروفی صاحب، لغات را که در اشعار شاعران معروف زبان دری استعمال شده اند، شامل «قاموس کبیر افغانستان» می باشند. تعداد از آنها نظر به مشروعیت و استفاده شان در جغرافیة افغانستان در دیتابیس «مجمع اللغات» و تعداد دیگر آنها در دیتابیس «فارسی ایران به دری افغانستان». به هر صورت همه از آنها درج قاموس اند. هر مملکت مصطلحات خاص خود را دارد. به طور مثال اگر لسان جرمنی، سویس را در نظر بگیرم. این مملکت کوچک مصطلحات خاص خود را دارد که متفاوت از مصطلحات جرمنی میباشد که درین مملکت رایج اند. ما تا همین لحظه ۲۹۲۷۱ هزار لغت و اصطلاح را درج دیتابیس «مجمع اللغات» کردیم.

مثال	تعداد	لغات
گیج....	۵۵۸۲	لغات خاص دری
سرگیچی...	۵۹۳۶	لغات خاص ترکیبی دری
حائز	۹۷۰۹	لغات خاص عربی
زاویه منفرجه	۱۲۴۶	لغات خاص ترکیبی عربی
بی نتیجه	۴۲۴۷	لغات خاص ترکیبی عربی-دری
	۲۶۷۲۰	مجموع
سپنتا	۲۵۵۱	متباقی از لسان های دیگر و ترکیبیات آنها

در ین جدول به وضاحت مشاهده میشود که تعداد لغات **عربی** که در لسان دری استفاده میشوند است که ۴۱۲۷ زیاد تر از لغات دری اند.

در صورت رسیدن به ۴۰۰۰۰ لغت بخیر یک احصایه بهتر با گرافیک ها بیرون خواهیم داد.

بیبینن دوستان عزیز، اگر ما عرب ها را مهاجمین و استعمارگران بنامیم و لسان شانرا رد کنیم، لسان دری پایه استوار خود را از دست خواهد داد. رومی ها تمام براعظم اروپا را تصرف کرده بودند. امروز هیچ مملکت اروپایی «لانی» را از لسان های خود رد نمیکنند و برعکس در طبابت، دوا و بسیاری علوم دیگر به صورت اعظمی از «لانی» استفاده میکنند.

در عصر امروز، برای آموختن یک زبان مهمترین فکتور، پروفایل، یا همانا مشخصات یک زبان است که باعث علاقه و کشش آن میشود، تا آن زبان را آموخت. آموختن زبان مادری به صورت طبیعی صورت میگیرد، خصوصاً وقتی که آموزنده در ملک خود زندگی میکند. این بحث را منحصر به افغانها میکنیم که تعداد کثیر شان نظر به جبر روزگار در خارج زندگی میکنند.

در پهلوی مزایای دیگر زبان عربی مانند زبان بین المللی، کلام، فلسفه و علوم همراه با تجارت، بزرگترین و مهمترین فکتور و پروفایل این زبان «مذهب و دین» است. مسلمانها از هر قاره جهان، با هر ملیت و رنگ و قیافه آنرا به حیث لسان قران می آموزند. این پروفایل را متأسفانه لسان های ملی ما ندارند. اگر ما امروز پروفایل شعر و

به صفحه قاموس کبیر افغانستان خوش آمدید

با آن ممزوج موسیقی را از لسان های دری و پشتو دور کنیم، دیگر کدام فکتور زنده در این لسانها باقی نمی ماند که به آن بتوانیم نسل نو خود را تشویق به یاد گرفتن کنیم. اساسات موسیقی مدرن ما هم ریشه هندی دارد که بدون آن هم قادر به تولید آهنگ نیستیم. نسل نو ما در خارج نظر به دیدگاه والدین کم و بیش لسان های مادری خود را یاد میگیرند، آنهم به خاطر که با مادرکلان و پدرکلان خود تکلم کرده بتوانند نه به خاطر علمی بودن آن. شما یکبار دور و پیش تانرا مطالعه کنید و بعد آینده یک نسل بعد را در نزد خود مجسم کنید.

داکتر رضا باطنی زبانشناس در پوهنتون تهران می نویسد: «زبان فارسی، در وضع فعلی برای برآوردن نیازهای عادی روزمره مردم با مشکلی مواجه نیست، ولی برای لغت سازی علمی از زبایی لازم برخوردار نیست و نمی تواند یک زبان علمی باشد.» در «قاموس کبیر افغانستان» ما تا حال زیادتیر از ۲۵۰ مصدر ساده و بسیط را تشخیص نکردیم که برای لغت سازی علمی از زبایی لازم برخوردار باشند... تقریباً ناممکن است که از این لسان، یک زبان علمی ساخت. زیادتیر از ۶۰ فیصد این زبان ریشه عربی و ۱۰ فیصد دیگر آن ریشه ترکی و ۱۰ فیصد دیگر آن از ریشه انگلیسی، هندی، یونانی و دیگر لسان ها دارد. شعر مشهور مولانای بلخ:

بشنو از نی چون حکایت میکند وز جدایی ها شکایت میکند

دو لغت عربی **حکایت و شکایت** در ساختار این شعر بیت، رول عالی را بازی کرده اند و همینطور در دیگر اشعار.

عربی در بخش ساختار گرامر لسان دری میتوان گفت که رول همه جانبه را بازی می کند. اسم، صفت، مصدر، اسم مصدر، فعل، فاعل، مفعول، ضمیر، قید و ... همه عربی اند. تا حال من با هیچ لسانی برخورد نکرده ام، که گرامر اش از یک لسان دیگر باشد. به طور مثال لسان جرمنی و گرامر اش فرانسوی و یا سرچپه...

عربی قسمی که در پائین خواهید خواند، سیستم عددی را در تمام جهان «اعداد دسیمال عربی» تشکیل می دهند، که افغانستان هم استثنای نیست.

بدون اعراب ما قادر نیستیم، شکل تلفظی کلمات را اداء کنیم. تکنولوژی «نوشتار به گفتار» و یا «تحریر به تقریر» قابل انکشاف نیست.

برای معلومات بیشتر به این لینک از این قلم مراجعه کنید:

[تکنالوجی Text to speech „نوشتار به گفتار“](#)

بر میگردیم به وضعیت زبانی در منطقه که در اصل چگونه بوده است و زبان دری پارتی از حالت بومی بیکاره چگونه به زبان ادبی عرض اندام میکند. بنا به تحقیقات زبانی آقای مسعود فارانی واضح می شود که:

"با آمدن اسلام در منطقه بنابه ضرورت زمانی زبانی سه زبان در منطقه بدون دعوای تفویح طلبی به خاطر اجرای کار ها رائج شد.

که از زبان ترکی، منحصیث زبان دربار شاه، قشون، دفاع و امنیت کار می گرفتند. زبان دیوان مدیریت اداری ملکی (Administration) و ادب به زبان دری پارتی که به غلط مشهور دری پارسی* شده مشخص می شد

زبان بین المللی دین، کلام، فلسفه و علوم همراه با تجارت از روی نیاز به عربی مشخص می شد. پس بنابه خلاقیت زبانها از آنها کار گرفته می شد.

البته فراموش نشود که قبل از آمدن اسلام مسائل علمی و تجارت را با زبان پهلوی در منطقه اجرا می کردند اما زبان پهلوی زبان نارسا و افتاده ای بیش نبود و این زبان در حال مردن و از بین رفتن بود. همینکه زبان عربی زبان بومی پارتی دری را دوباره در منطقه احیاء کرد، زبان پهلوی ناقص گلیم اش جمع شد. درین حالت زبان عربی مسایل علمی و تجارت را که از عهده اش با توانایی برآمده میتوانست، عهده دار شد و زبان پارتی دری باز هم بوسیله

د پانو شمیره: له 2 تر 4

افغان جرمن آنلاین په درنښت تاسو همکارۍ ته رابلۍ. په دغه پته له مور سره اړیکه ټینگه کړئ maqalat@afghan-german.de

یادونه: دلپیکنی د لیکنیزې بڼې پازوالې د لیکوال په غاړه ده، هیله من یو خپله لیکنه له رالیرلو مخکې په څیر و لولئ

اعراب در منطقه تقویه و جایگزین مدیریت اداری و ادبیات گردید که مورد علاقه شعراء و ادیبان نیز قرار گرفت. وسبب شگوفایی ادبیات در منطقه شد، زیرا قبل ازین هیچ اثری به زبان دری پارتی که غلط مشهور آن دری فارسی باشد وجود نداشت.

دلایل علمی بودن لسان عربی را میتوان از آثار علمی البیرونی، ابن سینا، فارابی، نصیرالدین طوسی و دیگر عالمان درک کرد که چرا به لسان عربی تحریر یافته اند.... برای واضح شدن موضوع، درینجا یک مثال از الجبر (در دری الجبر گفته میشود) را می دهیم:

- الجبر خود کلمه عربی است که بیان کننده معادلات دو مجهوله در متاماتیک می باشد. یکی از فورمول های مشهور محمد بن موسی

$$x = \frac{-b \pm \sqrt{b^2 - 4ac}}{2a}$$

که توسط این فورمول از کوویفیسنت «coefficient» های a, b, c معادله دو مجهوله $ax^2+bx+c=0$ حل شده و مجاهل x_1 و x_2 به دست می آیند...

- در زبان دری اسمی مانند جذر، مثلث، ضلع، زاویه، و...، صفات مانند زاویه متساوی الساقین، متساوی الاضلاع و...، وجود ندارند که بدون آنها از هندسه استفاده شده نمی تواند و اگر قاموس نگارستان ایران کوشش کرده است، معادل فارسی آنها را بسازد، اول اینکه خود را مسخره ساخته اند و حالا می خواهند که این کلمات نامأنوس خویش را، به حیث ۵۰۰۰۰ لغت قابل قبول به افغانستان و تاجکستان تحفه بدهند... که از لحاظ دیپلوماسی پذیرفته شده مگر در چوکات زبان علمی بسیار ناقص است که نیازات علمی را اصلاً برآورده کرده نمی تواند.

فلهذا ترجمه این لغات نه تنها اینکه لغات مأنوس عربی را با نامأنوس خود ساخته عوض می کنند بلکه برای حاصلین مشکلات اضافی را به وجود می آورد، یعنی آموختن این لغات جدید قبل از موضوع درس، که محتوای درس را بغرنج تر می سازند و در اصل به محتوای درس کوچکترین کمک نمی کنند.

- اساس ریاضی را اعداد تشکیل می دهد که بدون داشتن اعداد منطقی، ریاضی بی معنی می شود... سیستم عددی را در تمام جهان «اعداد دسیمال عربی» تشکیل می دهند، که در جهان به نام «Decimal System» یاد می شوند. ساختمان این اعداد از ده (۱۰) (Digits) 0,1,2,3,4,5,6,7,8,9 با بز (base) عدد ده (۱۰) تشکیل شده است.

هر عدد را که ما بخواهیم، قادریم با این سیستم به وجود بیاوریم، به طور مثال 4375 عبارت است از:

در دنیای ریاضی هر عدد به توان صفر مساوی به یک حساب میشود، $10^0 = 1$ و یا $95^0 = 1$ و هر عدد دیگر به توان و یا طاقت صفر مساوی به یک است.

$$4 \cdot 10^3 + 3 \cdot 10^2 + 7 \cdot 10^1 + 5 \cdot 10^0$$

$$= 4000 + 300 + 70 + 5 = 4375$$

به طور مثال 19238 عبارت است از

$$1 \cdot 10^4 + 9 \cdot 10^3 + 2 \cdot 10^2 + 3 \cdot 10^1 + 8 \cdot 10^0$$

د پانو شمیره: له 3 تر 4

افغان جرمن آنلاین په درنښت تاسو همکارۍ ته رابولي. په دغه پته له مور سره اړیکه ټینگه کړئ maqalat@afghan-german.de یادونه: دلیکني د لیکنيزي بني پازوالي د لیکوال په غاړه ده ، هیله من یو خپله لیکنه له رالیولو مخکي په څیر و لولئ

$$= 10.000 + 9000 + 200 + 30 + 8 = 19238$$

به همین طور همه اعداد از صفر گرفته تا میلیون، بیلیون ساخته و یا به وجود می آیند و بشر در زندگی روزمره خود در هر بخشی با آن حساب می کنند.
به همین ترتیب در علوم دیگر مانند نجوم، طبابت، فلسفه، دین لسان عربی رول بسزای خود را بازی می کند.

نوت: دری/فارسی چنان با عربی مخلوط است که جدایی و پاکسازی از آن ناممکن است. هر نام و یا اسم یک افغان و یا یک بخش از آن ، ریشه عربی دارد. پاکسازی عربی از دری/فارسی بدین معنی است

: که آب را که از دو عنصر کیمیای گاز هایدروجن و یک عنصر آکسیجن ساخته شده است، نمیتوان آب را با دور کردن یکی از این عناصر خالص ساخت، چون درین صورت آب از آب بودنش خارج شده به گاز تبدیل میشود.

د پانو شمیره: له 4 تر4

افغان جرمن آنلاین په درنښت تاسو همکارۍ ته رابولي. په دغه پته له مور سره اړیکه ټینگه کړئ maqalat@afghan-german.de
یادونه: دلیکني د لیکنيزې بني پازوالي د لیکوال په غاړه ده ، هيله من يو خپله لیکنه له رالیولو مخکي په څیر و لولئ